

Cirkulärnr: 1990:70
Diariernr: 1990:1129
Handläggare: Jane Granström
Avdsek: KES Finans
Datum: 1990-05-16
Mottagare: Kommunstyrelsen
Ekonomistyrelsen
Rubrik: Kommunerna på 90-talet - krav och restriktioner
Bilagor: Kommunerna på 90-talet - krav och restriktioner
Beställningsblankett till dito

Kommunerna på 90-talet - krav och restriktioner

I en bilaga till 1990 års statliga långtidsutredning har Kommunförbundet analyserat den kommunalekonomiska situationen fram till år 2000.

Kommunerna kämpar i dag mot en kostnadsexplosion till följd av dyra löneavtal, räntehöjningar och ökad inflation. Och situationen ser inte ljusare ut längre in på 1990-talet. Tvärtom! Det finns en växande långsiktig obalans mellan utgifter och inkomster som kommer att tvinga fram en dramatisk omprövning i kommunerna fram till sekelskiftet. Gapet mellan inkomster och utgifter motsvarar drygt 4 kronor i utdebitering vid sekelskiftet. Detta trots att de totala kommunala utgifterna knappast ökar, mätt som andel av BNP.

Det finns flera orsaker till det ökade finansieringsbehovet:

* Volymtillväxten. Mellan år 1990 och 2000 växer de kommunala utgifterna med knappt en halv procent av BNP. Det motsvarar en krona i skattekrona.

* Urholkade statsbidrag. Statsbidragen räknas inte längre upp i takt med inflationen. Mellan 1990-2000 minskar statsbidragen med cirka en procent av BNP vilket motsvarar två kronor per skattekrona.

* Minskade övriga intäkter. Genom att nettoutförsäljningen av fastigheter förutsätts upphöra efter 1990, minskar inkomsterna fram till år 2000 motsvarande 0.25 procent av BNP eller 0.50 kronor per skattekrona.

* Minskad lånefinansiering. Om det egna kapitalet ska hållas reellt oförändrat, det vill säga att reinvesteringar täcks med skattemedel medan nyinvesteringar lånefinansieras, behövs ett skatteuttag som minskar nettoupplåningen med motsvarande 0.7 procent av BNP eller 1.30 kronor per skattekrona.

* Ökat skatteunderlag. Det kommunala skatteunderlaget ökar under 1990-2000 med 2 procent per år medan BNP ökar med 1.8 procent. Därmed minskar skattekönsbehovet med 0.50 kronor per skattekrona.

Hur ska då kommunerna klara finansieringsbehovet?

Mycket talar för att 1980-talets lösningar inte håller på 1990-talet. Teoretiskt går det att renodla ett antal alternativa vägar ut ur 1990-talets finansiella dilemma utan att kommunalskatten höjs.

* Urholkningen av statsbidragen upphör. Om statsbidragen räknas upp i takt med inflationen skulle finansieringsbehovet år 2000 minska från 30 till 17 miljarder kronor. Det motsvarar 2 kronor i kommunalskatteökning. Om statsbidragen generaliseras skulle dessutom effektiviteten kunna förbättras.

* Minskade utgifter - minskad verksamhet. För att få utgifter och inkomster att gå ihop behöver kommunerna gradvis skära bort verksamheter motsvarande 30 miljarder i nettokostnader fram till år 2000.

* Minskade utgifter - ökad produktivitet. För att täcka underskottet i kommunernas finanser måste produktiviteten öka med 1.8 procent per år fram till år 2000. Det ger en 20-procentig produktivitetsökning, vilket ungefär motsvarar den ökning som långtidsutredningen angivit sammantaget för privat varu- och tjänsteproduktion.

* Utförsäljning av fastigheter. Nettoförsäljning av byggnader, mark eller andra reala tillgångar är inget långsiktigt finansieringsalternativ. Försäljning av tillgångar som inte behövs inom överskådlig framtid kan dock i vissa fall ge högre avkastning.

* Ökad avgiftsfinansiering. En höjd avgiftsfinansiering som motsvarar 30 miljarder kronor fördelad med 10 miljarder kronor på vardera barnomsorg, äldreomsorg samt kultur- och fritidsverksamhet innebär: att daghemsavgifterna ökar tre gånger i fasta priser, att avgifterna inom äldreomsorgen fyrfaldigas i fasta priser, att all kultur- och fritidsverksamhet avgiftsfinansieras.

* Ökad skattebas. Delar av skattebasen kan omfördelas från stat till kommun. Skattebasen kan också förändras genom att nya kommunala skatter införs som ersätter hela eller delar av den nuvarande kommunala inkomstskatten, till exempel kommunal mervärdesskatt eller fastighetsskatt.

* Välja bort verksamheter. En lösning av 1990-talets kommunalekonomiska dilemma kommer att innehålla en kombination av flera av ovanstående åtgärder. Nya verksamhetsformer måste prövas och vardagsrationaliseringar fortsätta. Samtidigt kommer kommunerna med all sannolikhet att tvingas välja bort vissa verksamheter för att upprätthålla en bra kvalitet i andra. Ökad avgiftsfinansiering är då snarare ett medel att genomföra dessa prioriteringar, än ett sätt att öka kommunernas inkomster.

* Nytt kommunalskattesystem. En viktig gemensam uppgift för stat och kommuner under 1990-talet blir att hitta ett system för de kommunala skatteinkomsterna som är bättre anpassat till det nya skattesystemet och samtidigt kopplat till den kommunala självbestämmanderätten.

Mer om dessa alternativ och mycket annat kan Du läsa i vår rapport "Kommunerna på 90-talet" som biläggs detta cirkulär.

Ytterligare exemplar kan beställas av Inga Fridström, tel 772 45 73 eller på bifogad beställningssedel.

SVENSKA KOMMUNFÖRBUNDET
Kommunalekonomi och samhällsplanering
Finanssektionen

Karin Rudebeck

Jane Granström